

**Záverečné stanovisko Výboru OSN pre nedobrovoľné zmiznutia
k Východiskovej správe Slovenskej republiky k Medzinárodnému
dohovoru o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím
a anotácie subjektov zodpovedných za realizáciu odporúčaní obsiahnutých
v tomto stanovisku**

1. Výbor pre nedobrovoľné zmiznutia posúdil východiskovú správu Slovenskej republiky predloženú v súlade s článkom 29 ods. 1 Dohovoru (CED/C/SVK/1) na jeho 299. a 300. zasadnutí (CED/C/SR.299 a 300) konanom v dňoch a 2. – 3. októbra 2019. na 309. zasadnutí konanom dňa 10. októbra prijal Výbor nasledovné záverečné stanovisko.

A. Úvod

2. Výbor uvítal odovzdanie správy Slovenskej republiky v zmysle článku 29 ods. 1 Dohovoru, ktorá bola pripravená v súlade s pokynmi pre prípravu správ, a obdržanie informácií obsiahnutých v správe. Výbor taktiež oceňuje konštruktívny dialóg s delegáciou zmluvnej strany týkajúci sa opatrení prijatých na implementáciu ustanovení Dohovoru, ktorý zároveň rozptýlil mnohé obavy a obzvlášť oceňuje otvorenosť s akou delegácia odpovedala na otázky položené Výborom.

3. Výbor ďakuje zmluvnej strane za jej písomné odpovede (CED/C/SVK/Q/1/Add. 1) na zoznam otázok (CED/C/SVK/Q/1), ktoré boli doplnené ústne delegáciou počas dialógu s Výborom a za doplňujúce písomné informácie.

B. Pozitívne aspekty

4. Výbor oceňuje, že zmluvná strana je stranou takmer všetkých základných ľudsko-právnych dokumentov OSN a príslušných opčných protokolov, ako aj Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu.

5. Výbor víta skutočnosť, že zmluvná strana uznala kompetenciu Výboru prijať a posúdiť individuálne a medzištátne oznámenia podľa článku 31 a 32 Dohovoru.

6. Výbor s uspokojením konštatuje, že vzhľadom na informácie poskytnuté zmluvou stranou, je v zmysle Ústavy Slovenskej republiky Dohovor súčasťou vnútroštátneho právneho poriadku a priamo uplatniteľný.

7. Výbor víta legislatívne opatrenie prijaté zmluvnou stranou v súvislosti s Dohovorom, obzvlášť nasledujúce ustanovenia Trestného zákona:

- (a) §420a, ktorý kriminalizuje nedobrovoľné zmiznutie v súlade s definíciou obsiahnutou v článku 2 Dohovoru; zakladá trestnú zodpovednosť nadriadených v prípadoch nedobrovoľného zmiznutia; kriminalizuje neoprávnené premiestnenie detí a falšovanie, zatajenie a zničenie dokumentácie potvrdzujúcej skutočnú identitu detí, ktoré boli podrobené neoprávnenému premiestneniu; a zakladá ako priťažujúcu okolnosť pre

nedobrovoľné zmiznutie, ak je trestný čin spáchaný na zraniteľnej alebo chránenej osobe alebo je ním spôsobená ťažká ujma na zdraví alebo smrť;

(b) § 28 ods. 2, ktorý ustanovuje, že neexistuje výnimka z trestného stíhania pri trestnom čine nedobrovoľného zmiznutia napr. v prípadoch, ak je spáchané na základe rozhodnutia verejného orgánu;

(c) § 88, ktorý ustanovuje, že uplynutie premlčacej doby sa nevzťahuje na zánik trestnosti v prípade trestného činu nedobrovoľného zmiznutia.

8. Výbor ďalej víta potvrdenie zmluvnej strany, že spojenie „*a tým inému znemožní výkon zákonnej ochrany*“, ktoré je obsiahnuté v definícii nedobrovoľného zmiznutia podľa § 420a ods. 1 Trestného zákona je potrebné „*interpretovať ako následok konania páchatela*“ (CED/C/SVK/Q/1/Add.1, para. 15).

C. Znepokojenia a odporúčania

9. Výbor oceňuje prijatie opatrení zmluvou stranou zameraných na dodržanie a v súlade s ustanoveniami Dohovoru. Výbor vyzýva zmluvnú stranu, aby implementovala odporúčania, ktoré sú výsledkom konštruktívnej spolupráce za cieľom úplnej implementácie *Dohovoru de jure a de facto*.

Všeobecné informácie

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

10. Výbor pozoruje s obavami, že Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (SNSLP) nie je v plnom súlade s princípmi týkajúcimi sa statusu národných inštitúcií na podporu a ochranu ľudských práv (Parížske princípy). Berúc do úvahy a oceňujúc navýšenie rozpočtu SNSLP o 40% ako aj personálnej zložky o ďalších sedem zamestnancov, Výbor ľutuje, že legislatívna reforma pripravená vládou SR zameraná na zlepšenie legislatívneho rámca úpravy SNSLP nezískala dostatočnú podporu počas rokovaní Národnej rady Slovenskej republiky. V tomto ohľade Výbor so záujmom poznamenáva, že nový návrh bude predložený Národnej rade Slovenskej republiky v ďalšom období.

11. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby pokračovala a zvýšila svoju snahu o zosúladenie SNSLP s Parížskymi princípmi, obzvlášť rýchlym prijatím legislatívnej reformy potrebnej na zlepšenie normatívneho rámca týkajúceho sa SNSLP.

Trestná zodpovednosť a justičná spolupráca vo vzťahu k nedobrovoľnému zmiznutiu (články 8 – 16 Dohovoru)

Jurisdikcia

12. Výbor berie do úvahy informácie poskytnuté zmluvnou stranou o aplikovateľnej legislatíve týkajúcej sa jurisdikcie slovenských súdov, vrátane § 7 ods. 1 Trestného zákona, ktorý ustanovuje trestnú zodpovednosť, ak je upravená v medzinárodnej zmluve, ktorá je pre zmluvnú stranu záväzná. Ale vzhľadom na § 6 Trestného zákona Výboru nie je zrejmé či

v súlade s článkom 9 ods. 2 Dohovoru majú národné sudy podľa vnútroštátneho práva jurisdikciu nad trestným činom nedobrovoľného zmiznutia v prípade, ak podozrivý páchatel' nie je občanom Slovenskej republiky, nemá trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, ale nachádza sa na území Slovenskej republiky a on/a nebol/a vydaný/á pre účely trestného konania do inej krajiny a krajina, v ktorej bol spáchaný trestný čin nedobrovoľného zmiznutia špecificky nekriminalizuje tento trestný čin (článok 9 Dohovoru).

13. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby sa uistila, že žiadne podmienky, ktoré nie sú upravené v Dohovore ako dvojité trestnosť, neobmedzia jurisdikciu slovenských súdov v súlade s článkom 9 ods. 2 Dohovoru. Navyše Výbor odporúča zmluvnej strane, aby zvažila začlenenie nedobrovoľného zmiznutia (§ 420a Trestného zákona) do zoznamu trestných činov uvádzaných v § 5a Trestného zákona, ktorý predstavuje základ pre univerzálnu jurisdikciu.

Opatrenia na predchádzanie nedobrovoľným zmiznutiam (články 16 – 23 Dohovoru)

Non-refoulement

14. Výbor berie do úvahy informácie poskytnuté zmluvnou stranou o existujúcej legislatíve v oblasti vydania a administratívneho vyhostenia týkajúce sa dodržiavania zásady *non-refoulement* a poznamenáva, že nedobrovoľnému zmiznutiu nie je venovaná žiadna špecifická referencia. Výbor taktiež berie do úvahy, že súdne rozhodnutie o prijateľnosti vydania je možné napadnúť a odvolať sa voči nemu na Najvyšší súd. Avšak, je znepokojený tým, že rozhodnutie ministra spravodlivosti vykonať vydanie po zvážení všetkých rizík týkajúcich sa dožadujúceho štátu je definitívne a nie je možné sa voči nemu odvolať. Navyše, Výbor je znepokojený, že aplikácia zásady *non-refoulement* podlieha diskrečnej právomoci v prípade osôb, ktoré sú považované alebo predstavujú nebezpečenstvo pre bezpečnosť zmluvnej strany alebo boli odsúdené za obzvlášť závažný zločin a sú hrozbou pre zmluvnú stranu.

15. Výbor odporúča, aby zmluvná strana zaistila, že zásada *non-refoulement* obsiahnutá v článku 16 ods. 1 Dohovoru je striktno dodržiavaná vo všetkých prípadoch a bez výnimiek. V tomto ohľade Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

- (a) zvažila priame začlenenie do vnútroštátnej legislatívy ako dôvodu pre zákaz vyhostenia, návratu, odovzdania alebo vydania, dôvodnú obavu, že dotknutá osoba môže byť v ohrození a podrobená nedobrovoľnému zmiznutiu;
- (b) zaistila, že voči každému rozhodnutiu v kontexte procesu vyhostenia, návratu, odovzdania alebo vydania, berúc do úvahy riziko, že dotknutá osoba bude podrobená nedobrovoľnému zmiznutiu, je možné podať odvolanie, ktoré má odkladný účinok
- (c) zaručila, že dodržiavanie zásady *non-refoulement* nepodlieha žiadnym ďalším podmienkam.

Základné právne zábezpeky

16. Výbor je znepokojený informáciami, že v niektorých prípadoch osobám, ktorých osobná sloboda bola obmedzená, neboli poskytnuté základné právne zábezpeky počas obmedzenia osobnej slobody, najmä vo vzťahu k prístupu k právnikovi a možnosti oboznámiť

členov rodiny alebo iné osoby o obmedzení osobnej slobody. Naviac Výbor je znepokojený, že v zmysle § 34 Trestného poriadku, orgány činné v trestnom konaní nesmú informovať príbuzných osoby, ktorej osobná sloboda bola obmedzená alebo iné označené osoby v prípade, ak by poskytnutie takejto informácie mohlo zmariť objasnenie a vyšetrovanie prípadu. Výbor víta informáciu poskytnutú zmluvnou stranou ohľadom snahy o zabezpečenie zaznamenania každého obmedzenia osobnej slobody (články 17 – 18 Dohovoru).

17. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby prijala opatrenia potrebné na to, aby v praxi bolo zabezpečené dodržiavanie a garancia práv pre všetky osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená v súlade s článkom 17 Dohovoru, najmä právo na prístup k právnikovi, právo upovedomiť príbuzných alebo ľubovoľné osoby označené dotknutou osobou o obmedzení osobnej slobody a mieste, kde sa dotknutá osoba nachádza počas obmedzenia osobnej slobody. Výbor ďalej odporúča, aby zmluvná strana preskúmala § 34 Trestného poriadku, aby zaistila jeho plný súlad s ustanoveniami Dohovoru.

Inšpekcia miest, kde dochádza k obmedzeniu osobnej slobody

18. Berúc do úvahy, že verejný ochranca práv má právomoc navštevovať a monitorovať verejné inštitúcie, v ktorých dochádza k obmedzeniu osobnej slobody a prijímať odporúčania adresované relevantným inštitúciám, Výbor pozoruje, že nie je založený žiadny špecifický mechanizmus, ktorým by boli zabezpečené pravidelné návštevy miest, kde sa môžu nachádzať osoby, ktorých osobná sloboda bola obmedzená. Naviac Výbor konštatuje, že zmluvná strana podpísala, ale zatiaľ neratifikovala Opčný protokol k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (OPCAT) a berie do úvahy, že ministerstvo spravodlivosti pripravuje potrebnú právnu analýzu spolu s návrhom na zriadenia národného preventívneho mechanizmu pred pristúpením k ratifikácii. Výbor považuje ratifikáciu OPCATu ako aj zriadenie národného preventívneho mechanizmu v súlade s ustanoveniami OPCAT za kľúčovú a možný nástroj na predchádzanie nedobrovoľnému zmiznutiu a iných porušení práv a povinností vyplývajúcich z Dohovoru.

19. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby zriadila špecifický nezávislý mechanizmus s právomocou vykonávať bez obmedzení a prekážok pravidelné, riadne a neoznámená návštevy zariadení, v ktorých sa môžu nachádzať osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená bez ohľadu na charakter týchto zariadení. V tomto ohľade, Výbor odporúča zmluvnej strane, aby urýchlila proces zameraný na ratifikáciu Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a urýchlene zriadila národný preventívny mechanizmus, ktorý s ním bude v plnom súlade.

Prístup k informácia osobami s oprávneným záujmom

20. Výbor je znepokojený, že definícia „blízkej osoby“ obsiahnutá v § 116 Občianskeho zákonníka ako osoby, ktorá má prístup k informáciám v zmysle článku 18 Dohovoru je obmedzená a že v prípade iných osôb ako priamych príbuzných je len so značnými ťažkosťami možné preukázať, že ide o „blízke“ osoby. Napriek tomu Výbor so záujmom berie do úvahy potvrdenie zmluvnej strany, že v praxi osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená môžu

komunikovať s blízkymi osobami a osobami podľa ich výberu bez toho, aby tento výber bol skúmaný relevantnými inštitúciami (článok 18 Dohovoru).

21. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby prijala opatrenia potrebné na zabezpečenie, aby akákoľvek osoba s oprávneným záujmom mala okamžitý a ľahký prístup k informáciám, najmenej v rozsahu podľa článku 18 ods. 1 Dohovoru. Navyše Výbor nabáda zmluvnú stranu, aby prehodnotila definíciu blízkej osoby a to tak, aby bola v súlade s článok 18 ods. 1 Dohovoru.

Vzdelávanie

22. Výbor pozoruje, že zmluvná strana neposkytuje špecifické a pravidelné vzdelávanie týkajúce sa Dohovoru a trestného činu nedobrovoľného zmiznutia. Berúc do úvahy možné dôvody uvádzané zmluvnou stranou pre nedostatok špecifického vzdelávania, vrátane nedostatku expertov, ktorí by boli schopní zabezpečiť vzdelávanie, Výbor poukazuje na ustanovenie článku 23 ods. 1 Dohovoru, ktorý stanovuje zmluvným stranám povinnosť zabezpečiť vzdelávanie príslušných úradníkov vo verejnej službe, ktoré zahŕňa potrebné vzdelávanie a informácie ohľadom dotknutých ustanovení Dohovoru. V tomto ohľade Výbor víta záujem zmluvnej strany na získanie podpory v súvislosti so vzdelávaním o nedobrovoľnom zmiznutí (článok 23 Dohovoru).

23. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby zabezpečila v zmysle článku 23 ods. 1 Dohovoru špecifické a pravidelné vzdelávanie týkajúce sa Dohovoru všetkým príslušníkom orgánov činných v trestnom konaní, príslušníkom bezpečnostných služieb, tak civilných ako aj vojenských, zdravotníckeho personálu, verejných úradníkov a iných osôb, ktoré môžu prísť do styku alebo vykonávajú činnosti v súvislosti so zadržaním alebo starostlivosťou o osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená, vrátane sudcov, prokurátorov a iných úradníkov v oblasti výkonu spravodlivosti. Navyše Výbor vyzýva zmluvnú stranu, aby zabezpečila vzdelávanie sudcov týkajúce sa nedobrovoľného zmiznutia a zabezpečila najmä jeho riadnu aplikáciu a aby výklad spojenia „*a tým inému znemožní výkon zákonnej ochrany*“ v § 420a ods. 1 Trestného zákona bol vždy považovaný za následok konštitutívneho prvku trestného činu nedobrovoľného zmiznutia a nie za úmyselný prvok trestného činu.

Opatrenia na nápravu a ochranu detí pred nedobrovoľným zmiznutím (články 24 a 25 Dohovoru)

Právo nápravu a okamžitú, spravodlivú a primeranú náhradu škody

24. Výbor berie na vedomie, že v legislatíve zmluvnej strany je upravených niekoľko spôsobov získania náhrady škody. Napriek tomu je znepokojený, že vnútroštátna právna úprava negarantuje obetiam nedobrovoľného zmiznutia získanie primeranej náhrady škody a všetkých foriem nápravy v plnom rozsahu podľa článku 24 ods. 5 Dohovoru pod zodpovednosťou štátu. Obzvlášť je Výbor znepokojený podmienkami na získanie náhrady škody, ktoré sú stanovené v zákone o obetiach vrátane: (a) náhrada škody nebude poskytnutá obetiam nedobrovoľného zmiznutia v prípade, ak obeť nie je občanom a trestný čin sa stal v zahraničí s pričinením alebo účasťou slovenských reprezentantov alebo obeť odmietne udeliť súhlas so začatím trestného

konania, (b) obeť trestného činu nedobrovoľného zmiznutia nie je poskytnutá náhrada škody za morálnu ujmu, a (c) nárok na náhradu škody je možné uplatniť po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia v trestnom konaní a pod podmienkou, že náhrada škody bola uplatnená v trestnom konaní pred skončením vyšetrovania, resp. v predsúdnom konaní (pozn. oprava prekladu na slovenskú terminológiu).

25. **Zmluvná strana by mala zaručiť právo na nápravu a okamžitú, spravodlivú a primeranú náhradu škody všetkým osobám, ktoré utrpeli škodu ako priamy následok nedobrovoľného zmiznutia bez ohľadu na štátnu príslušnosť. Vzhľadom na uvedené Výbor odporúča zmluvnej strane, aby prijala potrebné opatrenia, vrátane korektúry zákona o obetiach, na to, aby vnútroštátna legislatíva garantovala komplexný systém pre náhradu škody a nápravu, ktorý bude v plnom súlade s článkom 24 ods. 4 a ods. 5 Dohovoru a inými relevantnými medzinárodnými štandardmi, za ktorých dodržanie je zmluvná strana zodpovedná, a ktorý bude využiteľný aj v prípade, ak nebolo začaté trestné konanie a s ohľadom na individuálny charakter každej obeť a berúc do úvahy, napr. jej pohlavie, sexuálnu orientáciu, rodovú identitu, vek, etnický pôvod, sociálny status a postihnutie.**

Právna situácia osôb, ktoré sa stali obeťami nedobrovoľného zmiznutia a ich osud nebol objasnený a ich príbuzných

26. Výbor sa domnieva, že systém upravujúci právnu situáciu osôb, ktoré sa stali obeťami nedobrovoľného zmiznutia a ktorých osud nebol zatiaľ objasnený v skutočnosti nereflektuje na zložitost' nedobrovoľného zmiznutia. Obzvlášť je znepokojený tým, že podľa Civilného mimosporového poriadku môže byť osoba vyhlásená za mŕtvu, v prípade, ak nie je známy jej osud a pobyt „po značnú dobu“ a „vyšetrovanie v trestnej veci neprinieslo žiadne ďalšie informácie o jej osude“ (CED/C/SVK/Q/Add.1, para. 87). Výbor zdôrazňuje, že podľa jeho názoru, v prípade pokračujúceho nedobrovoľného zmiznutia, v princípe ak nie je konkrétny dôkaz o opaku, neexistuje dôvod predpokladať, že zmiznutá osoba je mŕtva, pokiaľ nebol objasnený jej osud. Berúc do úvahy, že na ochranu záujmov zmiznutej osoby jej môže byť ustanovený opatrovník, Výbor ľutuje, že neobdržal dostatočné informácie o právnej situácii zmiznutých osôb a ich príbuzných v oblastiach ako sociálne zabezpečenie a rodinné právo (článok 24 Dohovoru).

27. **Vo svetle článku 24 ods. 6 Dohovoru Výbor odporúča zmluvnej strane, aby prijala opatrenia potrebné na preskúmanie vnútroštátnej legislatívy a zabezpečila, že riadne upravuje právnu situáciu zmiznutých osôb, ktorých osud zatiaľ nebol objasnený a ich príbuzných v oblastiach ako sociálne zabezpečenie, finančné záležitosti, rodinné právo a vlastnícke právo bez toho, aby bolo potrebné zmiznutú osobu vyhlásiť za mŕtvu. V tomto ohľade Výbor nabáda zmluvnú stranu, aby upravila proces vyhlásenia za nezvestného a získania vyhlásenia za nezvestného ako dôsledku nedobrovoľného zmiznutia.**

D. Šírenie informácií a follow-up

28. Výbor pripomína záväzky zmluvných strán vyplývajúce z ratifikácie Dohovoru a v tejto súvislosti apeluje na zmluvnú stranu, aby zabezpečila, že všetky opatrenia, ktoré prijme bez

ohľadu na ich povahu alebo inštitúciu, ktorá ich pripraví, boli v plnom súlade so záväzkami, ku ktorým pristúpila ratifikáciou Dohovoru a iných relevantných medzinárodných dokumentov.

29. Výbor si dovoľuje zdôrazniť obzvlášť kruté dôsledky nedobrovoľného zmiznutia vo vzťahu k ľudským právam žien a detí. Ženy, ktoré sa stanú obeťami nedobrovoľného zmiznutia sú obzvlášť zraniteľné voči sexuálnemu a inému rodovo podmienenému násiliu. Ženy, ktoré sú príbuzné zmiznutej osobe, sú obzvlášť náchylné voči vážnym sociálnym a ekonomickým znevýhodneniam, ktoré im môžu vyplynúť z tohto postavenia ako aj voči násiliu, prenasledovaniu a represáliám, ktoré im môžu vyplynúť ako následok ich snahy zistiť informácie o milovaných osobách. Deti, ktoré sú obeťami nedobrovoľného zmiznutia, či už z dôvodu, že boli podrobené nedobrovoľnému zmiznutiu alebo pretože trpia následkami zmiznutia ich príbuzných, sú osobitne zraniteľné voči porušeniam ľudských práv, vrátane zmeny identity. V tomto kontexte Výbor zdôrazňuje potrebu, aby zmluvná strana zohľadnila rodovú perspektívu a zvolila prístup citlivý voči deťom pri implementácii práv a povinností vyplývajúcich z Dohovoru.

30. Zmluvná strana je vyzývaná na rozšírenie Dohovoru, jej správy podanej v zmysle článku 29 ods. 1 Dohovoru a tohto záverečného stanoviska a odporúčaní za účelom zvyšovania povedomia justičných, legislatívnych a správnych orgánov, občianskej spoločnosti a mimovládnych organizácií pôsobiacich na území zmluvnej strany a širokej verejnosti. Výbor zároveň nabáda zmluvnú stranu, aby propagovala zapojenie občianskej spoločnosti pri výkone opatrení prijatých na základe týchto odporúčaní.

31. V súlade s Rokovacím poriadkom Výboru, je od zmluvnej strany vyžadované, aby najneskôr 11. októbra 2020 poskytla relevantné informácie o implementácii odporúčaní Výboru obsiahnuté v odsekoch 11 (Slovenské národné stredisko pre ľudské práva), 23 (Vzdelávanie) a 25 (Právo nápravu a okamžitú, spravodlivú a primeranú náhradu škody) tohto záverečného stanoviska.

32. V súlade s článkom 29 ods. 4 Dohovoru, Výbor žiada zmluvnú stranu, aby predložila najneskôr 11. októbra 2025, špecifické a aktualizované informácie o implementácii odporúčaní a akékoľvek ďalšie informácie o plnení záväzkov obsiahnutých v Dohovore, v dokumente pripravenom podľa pokynov na formu a obsah správ, ktoré zmluvné strany predkladajú v súlade s článkom 29 Dohovoru (CED/C/2, para. 29). Výbor nabáda zmluvnú stranu, aby podporila a umožnila participáciu občianskej spoločnosti na príprave takejto informácie.